

Тема 1

Античното общество е общество на робовладелски строй.

- в него доминира натуралната икономика, в която производството, разпределението и потреблението не се опосредства с пари;

- затворена семейна икономика в семейното производство членовете на домакинството произвеждат сами всичко, което е нужно. Семейната група включва обединение от родствени връзки и външни лица - робите. Съществува пряка връзка м/у производството и потреблението. Контролът в/у производството и потреблението е в едни ръце на собствениците на факторите на производственото семейно стопанство. Няма активни хоризонтални връзки с други икономически субекти. В натуралното стопанство се развива и стоково – парично отношение предимно на търговия. В античното стопанство доминираща класа са едрите земевладелци. Трудът е на робите. Учението за домашното стопанство се нарича ойкономия. Освен за домашното стопанство, икономическата мисъл се интересува и от въпросите за управлението на държавата - град с името полис.

Древна Гърция:

1. Ксенофонт - придържа се към метафизиката, статиката на света и отрича саморазвитието на битието. Признава земеделието за най-изгоден занаят заедно с военното изкуство. Според него най-голяма роля за увеличаване на доходите е рационалното обработване на земята спестовността. Селското стопанство лежи в основата на съществуването на нацията. Парите - средство за размяна и съкровище. Отнася се отрицателно към лихварството. Има идеи за разделение на труда. Разделя го на умствен и физически и прокарва идеята за труд на изпълнителя и на ръководителя.

Тема 2

Платон - обективен идеалист. Създава концепция за новата идеална държава. В нея съществуват 2 държави на богатите и бедните. За да се избегне това е необходимо да се прекрачи имущественото неравновесие м/у господстващата класа и свободното население. Проблемът за справедливостта - всеки човек трябва да се занимава само с един вид дейност. Платон също засяга проблема за разделение на труда. Разделя общността на социални групи на, които определя съответни функции: управлението, войните, земеделието и търговията, които принадлежат към свободните хора. Робите са говорещи оръдия на труда. Парите ги приема като необходимост и те имат 2 функции: мярка на стойността; средство за обръщение.

Тема 3

Аристотел - за разлика от Платон, Аристотел лавира м/у идеализма и материализма. Присъствие на метафизическия подход в областта на познанието. Защишава частната собственост и робството. Той дава структура на частната собственост в домашното стопанство. Смята че то включва предмети за лично потребление и оръдия на труда. Той формулира принцип, който да обясни робството като обективно явление. Ози принцип се основава на 1 факт - естественото неравенство на хората. Робството е неизменно за тогавашното общество. Характеристика на икономиката и хрематистиката (хрема - имущество). При икономиката богатството се измерва с количество притежавани вещи. При хрематистиката богатството се отъждествява с парите. При икономиката богатството расте ограничено, а при хрематистиката неограничено. Зародиш на анализ на стоката - всяка стока има 2 страни - използва се по предназначение и не по предназначение (за размяна). Разменното отношение предполага равенство. Една стока може да се разменя с друга само ако са сравними. В икономиката стока с/у стока. В хрематистиката стока-пари-стока.

Древен Рим - Рим се превръща от малък грат в гигантска империя. Робството приема големи размери. Робите са стояли по-високо от земяните - поети, худ, лекари. Превръщането на военнопленници в роби е право на победителя. Създава се право на частна собственост. Земеделието и скотовъдството са основните отрасли. Рентабилността зависи от 2 ф-ра: 1- близостта на стопаните до града; 2- добрите пътища и съобщителните средства. Формира се принципа повече да се продава и по-малко да се купува. Колумела – занимава се с организиране на земеделието. Дава задълбочена характеристика на атифундриите - всяко имение се разпада на 2 части: господстващ чифлик, наречен Вила; обработваема земя. Трудът се реализира по система на колоната. А причината е недостига на работна ръка. Той предлага мерки за преустройство, основани на робския труд. Една от неговите идеи е за специализация на робите. Вижда пътища за подобряване ефекта от робите.

Тема 4.

Тома Аквински - дава класическо тълкуване на каноничното учение. Не приема стремежа към социално равенство, тъй като обществото е изградено на принципа на йерархията. Оправдава крепостната система като безпорно явление. Подкрепя частната собственост - тя е необходима и за общия и за личният интерес. Издига тезата за справедливата цена. Развиват се противоречия м/у града и селото поради съотнош м/у цената на градските стоки и селските производители. Под това се разбира такава цена, която да възстанови разходите в производството. Парите - средство за обръщение и мярка на стойността. Тома Аквински осъжда лихварството и защитава интересите на феодализма. Ересите - представляват опозиция на църковните феодали. Основната идея е за равенство, за отмяна на феодалните такси и данъци. В България това са богомилите. Искали са социална справедливост, разделение на църковните имоти, отхвърля се разкоша.

Тема 5.

Н.Орезмий

Първите теоретици за стокова парическа теория за парите. Номиналистична теория. Всеки монарх определя стойността на монетите/номинал/. Разглежда въпроса от какъв метал трябва да се правят монетите. Трябва да бъде лесен за употреба, лесен за транспорт и със значителна стойност при малък размер. Трябва да са от благороден метал с определено тегло и чистота. Предлага да се слага печат с цел да се гарантират. Всеки монарх е с функция да контролира сечението на монетите.

Тема 6.

Терминът Меркантилизъм - мерканти - търговски. Меркантилизмът има за предпоставки няколко събития: освобождаване на икономическата и социалната мисъл от църковната зависимост; разширяване на представата за света в резултат на великите географски открития. В сферата на икономическия анализ се прави нова

стъпка към преодоляване на каноничните подходи и преми-на-ване към аналитични подходи. Основните икономически последици от великите географски открития са: 1- извършва се голям обрат в европейската търговия, разширява се външната търговия; 2- обогатява се стоковия състав на външната търговия; 3- великите географски открития съдействат за по-нататъчно разделение на труда; 4- решава се проблемът с доставка на злато и сребро; 5- превръщане на западно-европейските държави в лидери на търговията; 6- активизират разлагането на феодалното стопанство и съдействат за разширяване на стоково-паричните отношения. А Макиавели - изказва се за централна власт като необходимост за управлението на централната държава това е свързано с изграждането на редовна армия. Появява се нова форма на търговско предприемачество и индустрия при домашни условия. Тя излиза на националните и международни пазари. Появява се нуждата от кредити. Учредява се Амстердамска банка. Отправен момент в икономиката на Меркантите е изучаването на паричното стопанство. Те приемат че ефективното функциониране на сферата на обръщение е извор на умножаване на парите. С това се свързва и методът на изследването. Следните черти са: 1- сфера на обръщение е най-благоприятната за наблюдение, анализ и обобщение защото тук стопанската дейност се представя откъм видимата и страна; 2- Меркантите изучават реални процеси. Използват статистически данни, извличат сравнителен анализ; 3- те поставят реалните факти за критерии на познанието.

Съществуват 2 слаби страни - те не вникват в причините за процесите и явленията; не стигат до разбиране на връзката м/у сферата на обръщение и производството. Основните идеи са: 1- идеята за богатството - то се състои от пари или благородни метали. Пари и богатство са синоними. 2- источник на богатството е сферата на обръщение, защото стоките се превръщат в пари. 3- не всяка размяна е источник на богатство. Нацията забогатява ако износът превишава вносът. 4- държавата трябва да бъде активен фактор в икономиката. Трябва да води агресивна политика за отстояване на интересите си.

Тема 7

Ранен Меркантилизъмът. Меркантите признават че функциите на парите са образ на съкровище, разменно средство. Те препоръчват въздържане на покупки, които биха отклонили парите към други държави. Това лежи в основата на теорията за паричния баланс. Забрана износа на злато и сребро, повишаване курса на чуждестранната валута за да направят местните стоки по-конкурентни. Късен Меркантилизъм - той е по-гъвкав от ранния. Мащабът на цялата икономика трябва да осигури активно търговско салдо. Това отвежда късните Мерканти до теорията за търговския баланс. Те оценяват парите като мярка на стойността, средство за натрупване и средство за

обръщение. Сми-сълт на парите е да се използват по формулата пари-стоки-пари. Меркантилизъмът в Италия - натрупаните парични средства се отпускат като заеми. Интересът е насочен към парично кредитните проблеми. Банкерът Га-рсели Саруфи предлага организиране на международна кон-ференция за договаряне на единна общ-ностна монета със съдържание на злато и сребро 1 към 12. Антонио Сера - разглежда 2 вида средства за набавяне на злато и сребро-Естествен (рудници) и изкуствен (вън-шна търговия). Меркантилизъмът в Испания и Португалия - стра-ни, в които се прилага класически ранен Меркантилизъм (теория на паричния баланс). Те се възползват от великите географски открития и със сила налагат своите интереси. Те са собственици на морския път до колониите. Търговската им политика се кре-пи на военната им мощ. Оливарис и де Сантис - забрана на износа на злато и среб-ро. Едностранно се стимулира външната търговия. 1578 г. - битка м/у английския и испанския флот. Испания гу-би търговията с колониите. Френски Меркантилизъм - не уча-ства директно във великите географски открития. Жан Боден обръща внимание държавата да насочи усилия за развитие на индустриалното производство. Политиката на Ж Колбер - високи вносни мита на чуждите стоки; изграждане на инфраструктура; стимулиране корабостроенето, корабоплаването и ко-лонната ек-спанзия; училища за подготовка на изпълнителни кадри.

Томас Ман - най-развит вид на Меркантилизъм. Англия става водеща колониална държава. Развива се учение на теорията за търговския баланс. Том-ас Ман - съществуват 3 пътя за обогатяване на нацията - дарове от други стра-ни; техния грабеж; външна търговия. Най-ефек-тивен е 3-ят. Той е с/у забраната за из-но-са на пари и дава убедително доказателство, че неговият ефект не трябва да се свързва с единичната сделка. Препоръчва да се развива и корабоплаването. Меркантилизъм в Русия - Меркантилизма там се явява по-късно. Причини: забавено стопанско развитие; доминира дълго време националното стоково отношение. Едва в началото на 17 век се прави разменяне. Ордин вижда причината в недостига на капитал. Той разграничава правата на руски и чужди търговци. Юри Кре за укрепване на паричната система, забрана износа на суровини, стимул на промишленото и селското стопанство и развитие на външната търговия. При Петър I мерките са следните: протекция на промишлеността; разширяване на местното производство; предоставяне на монополни права на компании за производство на стоки от даден вид. Той прилага политиката на търговския баланс. Активизира търговския баланс, но със забрана износа на благородни метали.

Тема 8.

Петти различава два вида цени на стоките: естествена цена и политическа цена. Под естествена цена Петти разбира стойността на стоката, а политическа цена е пазарната цена. Цената зависи от вложеното количество труд. Стойността на стоката е в права зависимост от производителността на труда в добива на сребро. По този начин Петти полага началото на трудовата теория за стойност. Но Петти не може да се освободи от моментната абсолютизация на паричната форма на стойността. Според него другите видове труд създават стойност само ако техните продукти се разменят за злато или сребро. Петти не прави разграничение между стойност и потребителска стойност. Той счита, че трудът е баща на богатството, а земята е майка, т.е. труда и земята са източници на богатство.

Тема 9.

Според Петти трудът лежи в основата на сделката м/у предприемача и наемния работник. Работната заплата се регулира от стойността на минимума средства за съществуване на работника, защото ако работника получава два пъти повече, ще работи два пъти по-малко. При количествената характеристика на работната заплата Петти се опитва да установи факторите, които определят нейната величина. Това са: плодородието на почвата и климатичните условия. Така Петти улавя връзката между работната заплата и стойността на средствата за съществуване.

Рентата е равна на стойност на земеделската продукция – разходите за семена – работната заплата или рентата е стойностен излишък над това, което е необходима за живота на работника. Тя е създадена от работника продукт, но не получен от него. Работната заплата е обратно пропорционална на рентата.

Петри няма самостоятелно понятие за промишлена печалба, макар че използва широко този израз. Под печалба той разбира рента, доход от движимо имущество, доход от капитал, т.е. рентата все още включва печалбата. Единствено лихвения процент той разглежда самостоятелно от рентата.

Петри правилно свързва цената на земята с рентата. Продажбата на земята той разглежда като продажба на рента. Но Петри разбира, че земята е особена стока, т.е. не е продукт на труда затова казва, че стойността на земята е равна на сумата от 21 годишна рента. Защото това са годините за които, човек трябва да се грижи за себе си и за най-близкото си потомство. Така той не може да стигне до правилната формула за цената на земята.

При анализа на парите Петри прави разлика между вътрешна и местна стойност на монетите. Вътрешната стойност се свързва единствено със стойността на благородните метали, а под местната стойност той разбира номиналната стойност. Петри счита, че както недостига, така и излишък на пари са еднакво вредни за икономиката на страната. За него една страна може да е богата и с малко пари, ако тя непрекъснато ги превръща в стоки с голяма изгода за себе си. Така той поставя въпроса за количеството пари в обръщение, а то е равно на съотношението на разходите за покупка на стоки и честотата на паричния оборот. Така възгледите на Петри подготвят почвата за разработване на цялостни теории за отделните категории по политическа икономия – като теория за работната заплата, печалбата, рентата и др.

Тема 10

Икономическите предпоставки се коренят във френската икономика, която е аграрна. Стопанството е в тежко положение. По времето на Луи 14 Франция води войни които изискват огромно финансиране. Франция губи колониите си. Упадък на продуктивността на отраслите. Франсоа Кене - публикува "Физиокрацията или същността на устройството на най-изгодното управление". Методология на физиократите - идеята за естествения ред в икономиката и социалния живот включва няколко пункта: 1- ред на общите закони; 2- естествените закони са обективни закони; 3- знанието за естествения ред е нужно но

не е достатъчно. Обществото е длъжно да се съобразява с него. 4- естествения ред има и друг смисъл - всеки трябва да съдейства за постигане на общото благо. От идеята си за естествения ред физиократите насочват вниманието си към селското стопанство, защото в този отрасъл най-ярко се отразява обществения ред. Изводът на Кене е че земята е единственият източник на богатство и само земеделието го умножава. Икономическите възгледи на физиократите - централно място заема учението за чистият продукт. Той е прирастна величине, която се създава в селското стопанство в останалите отрасли, според него, само се премества създаденото от селското стопанство без да се увеличава производството. Чистият продукт приема вида на дар от природата.

Тема 11

Кене -учение за еквивалентната размяна - в сферата на обръщение се разменят равни стойности. Под стойност той разбира производствените разходи, приема, че в размяната никой не печели, нито губи. Конкуренцията уравнива цените. Кене е против теорията за търговския баланс. Той приема парите като средство за обръщение. Печатането на пари е с негативни последици за икономиката. Кене определя 3 класи: на собственици (монарх, аристократ, духовенство); производствена класа (арендатори, селскостопански работници.); безплодна класа (всички лица изпълняващи различни видове труд извън селското стопанство). Възгледи за капитала - дава схема за класифициране на капитала. Учението за капитала е изведено от учението за чистият продукт. Капиталът го разделя на 2: първоначални разходи и аванси; ежегодни аванси или разходи.

Тема 12

Анализ на общото възпроизводство - тук Кене поставя проблема за производството, разпределението и обръщение на годишния продукт на нацията. Разпределението на годишния продукт става м/у класите. Икономическа програма на физиократите - аграрна програма. Стимулира се развитието на фермерския предприемачески сектор в икономиката. Искане за свободна и неограничена конкуренция препоръки за данъчно облагане - идея за единен поземлен данък, който да се взема от чистият продукт. Физиократите са за гарантиране на частната собственост. Тюрго - "Размишление за създаване и разпределение на богатството" 1- по-определено обяснява чистият продукт. Чистият продукт, който се присвоява от собствениците на земя е резултат на онази част, който я произвежда. 2- Тюрго добавя още 2 класи - капиталисти и работници; 3- дава най-пълно обяснение за работна заплата - посочва че тя е равна на минималните

средства за поддържане на живота; 4- родоначалник на възгледа за появата на капитала, според който пестеливостта и въздържането лежат в основата на този процес. 5- Обяснения на печалбата - доход на предприемачество за вложеният труд, изкуството да управлява и риска. Тя е лихва за вложеният капитал.

Тема 13.

За условията на манифактурното производство главният фактор за нарастване на производството е разделението на труда. Затова Адам Смит започва икономически анализ с изследване на разделението на труда. Адам Смит се интересува от какво зависи разделението на труда - от специализацията и разчленяването на трудовите операции. Той констатира че разделението на труда е по-силно застъпено в промишлеността отколкото в селското стопанство той свързва разделението на труда и неговият растеж от мащабите на пазара - колкото е по-голяма степента на разделение на пазара на даден район, толкова по-благоприятни са възможностите за разделение на труда. Разделението на труда предполага масово производство, а то голяма поглъщаемост на пазара и обратно. Размяната на пари е пряко свързана с разделението на труда. Адам Смит - Парите - всеобщо средство за търговия той ги разглежда като стока, която се отделя от останалите в резултат на развитие на размяната. Стойност и цена - той се интересува от какво зависи способността на стоката да се размени и това е стойността. Според него има 2 значения: потребителна (полезност) стойност; разменна (възможността да се придобива стока).

Тема 14.

Изучавайки разменната стойност стига до извода че има зависимост между труда и стойността. За Адам Смит трудът е източник на стойността на стоката. Само в условията на друго стоково производство, трудът е източник на стоката. Стойността на стоката предполага да се изясни участието на труд, капитал и земя. Той отъждествява стойността с производствените разходи. Работната заплата, печалбата и рентата са 3-те източника на всяка разменна стойност. В процес на размяна стоката се отличава със своята цена: естествена цена (неин предмет е разменната стойност); пазарна цена (действителната по която се продава).

Тема 15

Адам Смит се изявява преди всичко като преподавател по нравствена философия. Моралните принципи са в основата на обществените отношения. Установява, че в обществото могат да съществуват не само морални но и други мотиви за поведение (икономически интереси). Идеята тук е, че поведението на индивидите не трябва да се управлява от организации като фигури на шахматна дъска. Адам Смит също се придържа към естествения ред. Адам Смит основава своята методология на учението за естественото право (суверинитет на народа, естественото право на човека, свободата като ценност). От тук той стига до извода за уникална приложимост на икономическите закони. Адам Смит извежда принципа за индивидуализма, поставя в центъра на икономическия анализ индивида и автономността на неговото поведение. Така той достига до системата за естествената свобода. Методът му се характеризира с двойственост. Той се придържа към нова концепция за познанието според който има 2 источника за възприемане на истината: чувствено възприетият опит; самовъзприемане - извън опита. Чрез тези 2 метода Адам Смит се стреми да се движи по пътя на описанието и да вниква във връзките в самите процеси. Но той не достига до извода че трябва да се слага знак за равенство м/у външната среда на икономическите процеси и тяхната същност. В своя труд който пише в продължение на 10 години, "Изследване за причините за богатството на народите", обществото е представено като сума от отделни индивиди. Човек по своята природа е егоист със свои лични интереси за осъществяването на които се нуждае от други хора. Като егоисти хората си оказват взаимни услуги - тяхната форма е пазарната размяна. Адам Смит извежда стоковата размяна от природата на човека, така той изпуска обстоятелството че тази размяна е продукт на исторически условия. Това става обект на критика от другите школи. Адам Смит най-пълно анализира ик. закони като закони на естествения ред. Той поставя началото на нов подход към разбирането на политическата икономия. Разкривайки механизма на икономиката Адам Смит разбира че тя е и нормативна наука. Това е един минус в теорията му.

Адам Смит дава прецизна характеристика на класите: наемни работници; капиталисти; едри земевладелци. Те живеят от работната заплата, печалба, рента. Работна заплата - трудов договор чиято величина трябва да е достатъчна за работника и неговото семейство. Той е за щедро стимулиращо възнаграждение. 2 вида фактори влияещи в/у работната заплата: пазарни; непазарни (условията на труд, квалификацията, разходи за квалификация). Печалба - 2 разбирания: 1- тя е присвоена от собственика на капитала, принадлеен продукт; 2- вид доход получен от поетият риск и труда на предприемача. Рента - тя е принадлеен продукт (отдръжка от труда на работника); естествено възнаграждение за фермера земя; тя е продукт на сферата на обръщение като естествена монополна цена.

Тема 16.

Годишният продукт на нацията може да расте с нарастване на нейните производствени работници. Съотношението м/у производствения и непроизводствения труд (трудът въплатен в услуга, която се консумира в момента на производството се нарича непроизводствен труд) да се поддържа да не бъде в ущърб на натрупване на капитала. Интересите на обществото диктуват съкращаването на непроизводствените разходи и на разсроченото потребление. За същността на капитала той има 2 разбирания: 1- капитала се свързва с възникване на печалбата. Капитала е нарастваща стойност носеща пари на неговия притежател; 2- Адам Смит идентифицира капитала с понятието запас. Създава се запас за потребление и за производство на нови стоки - именно това е капитала. Той групира капитала на основен и оборотен. Основният капитал носи печалба без да сменя собственика си, а оборотния - носи печалба със смяна от един на друг собственик. Натрупване на капитала. Причина за натрупване: пестеливостта. Дава предпочитения на натрупване на частния капитал. Външна търговия - всяка страна може да се възползва от външната търговия стига да може да използва своите абсолютни предимства. Учение за пазара и свободната търговия - оформя чертите на свободния пазар - този пазар възниква стихийно но нормално. Свободният пазар съществува на принципа на свободната конкуренция той има способност да се самоадаптира към условията. При режима на свободния пазар личният интерес съвпада с обществения. Този икономически и социален феномен е невидимата ръка на пазара. Свободния пазар и държавата - Адам Смит не е против държавната намеса. Дейности, които не носят пари се управляват от държавата. Разглежда държавата относно публичната финансова политика.

Тема 17.

Д Рикардо - "принципи на данъчно облагане". При него дефиниция на понятието екви-ва-лент: 2 стоки или пари и стоки са еквивалентни, когато за тях производството е изразходвало еднакво количество труд. Оттук - естествената цена се определя от стойността на стоките и стойността на парите. Промените в естествената цена трябва да се търсят и от страна на стоките и от страна на парите. Той е един от създателите на количествената теория на парите. Той я развива в/у теорията за стойността. Естествената цена е право-пропорционална на стойността на стоките и

право-пропорционална на стойността на златото и среброто. Учение за разпределение - централно място в него има категорията поземлена рента.

Тема 18.

Рентата се основава в/у теорията за стойността и само в/у нея. Отхвърля всяко предположение за участие на природата в създаването на рента. Рентата ще възникне когато нуждите на хората нарастнат и те се принудят да обработват земи с по-лошо качество. Така обществото ще прави по-големи разходи за производство на единица продукция. Изводите му от тази теория са: 1- теорията за рентата обективно показва че в обществото съществуват твърде противоречиви интереси - тезата за естествения ред не е безспорна. Класата на едрите земевладелци нямат интерес да развиват земевладелската наука. Рикардо е привърженик на принципа на свободната търговия при него доминира принципа на егоизма. 2- оценка на дохода на земевладелците - той не е основан в/у труда, а по този начин учението за рентата компрометира правото на частна собственост. 3. Работна заплата - според него нарастването на населението и поземлената рента ще водят до нарастване на реалната работна заплата и повишаване на цените. Номиналната работна заплата може да расте но ще изостава от разтежа на цените и така жизненият стандарт ще спада. Броят на наетите работници трябва да съответства на нуждите на индустрията. Само тогава работната заплата може да стигне за нормално съществуване на работниците. Съществува противоречие м/у работниците и земевладелците - всяко повишаване на работната заплата води до намаляване на печалбата и обратно. Основна причина за образуване на печалба е производството на труда, но тя влияе не пряко а чрез работната заплата. Норма на печалба - според Рикардо усвояване на нови земи ще става с преход към по-лоши участъци земи, така цената на селскостопанската продукция ще расте. Това ще предизвика нарастване на работната заплата, която ще поглъща по-голяма част от разменната стойност на стоките и печалбата ще спада.

Тема 19.

Закон за търговския баланс. Основни идеи: ако в една страна се установи неблагоприятен търговски баланс оценен на 1 милиард, това означава че парите се насочват към чужбина. Парите стават оскъдни, стойността им се покачва а цените спадат. Но това стимулира чуждестранните търговци да увеличат купуването на стоките на тази страна и парите се връщат постепенно в страната. Така се дава теорията за автоматично регулиране на търговския баланс. Рикардо също разглежда и проблема за реализацията на БНП. Той мисли че е невъзможно общо

свърхпроизводство.

Тема 20.

Тема 21.

След Адам Смит се появяват икономистите, които не приемат безрезервно неговият оптимизъм. Те очертават тревожни явления. Тези икономисти са наречени икономисти песимисти, така както са правели твърде много аргументи и противоречиви възгледи за индивидуалните и общите интереси. Те считат че има антагонизъм м/у земеделци, промишлени предприемачи и работници. Сред тези икономисти е Томас Малтус. Той е автор на книгата “Опит на закона за природонаселението”

. Тук той поставя проблема за това че населението расте в геометрична прогресия, а производството на средствата за съществуване в аритметична прогресия. (геометрична прогресия - 1,2,4,8,16,32,64,128,256; аритметична прогр - 1,2,3,4,5,6,7,8,9). Томас Малтус предполага че всеки член на прогресията съответства на период от 25г. В тази таблица последната цифра свидетелства за нарастване на населението 28 пъти повече от цифрата илюстрираща нарастване средствата за съществуване. На тази база Томас Малтус извежда своя закон.

Тема 22

Смисълът е да се докаже че тежкото положение на някои слоеве от населението се дължи на природни причини. Идеята от втората прогресия е че прираста на продукцията от земята има своя физически предел, който се обяснява със закона за намаляване на плодородието на почвата. Причините за това са: епидемиите, смъртността, войните. Той допуска че м/у народонаселението и средата за съществуване може да се възстанови равновесието с по-хуманни средства и те биха могли да се прилагат и в цивилизирани райони. Те могат да използват привантивни средства за да се противодейства на прекомерната раждаемост. Той говори за морално обуздани хора под което той разбира отсрочване на брака, ако не може да осигури финансово семейство. Той смята че трябва да се наблюдава равновесие м/у природните ресурси и прираста на населението. Учението на малтус поставя проблема за замърсяване на екосистемата т.е. такова взаимодействие м/у човека и природата, което да не развива екосистемата.

Тема 23

Реализиране на БП - Малтус счита че един от големите проблеми за реализиране на БП е как се реализира печалбата. Той приема че тя е съставна част от производствените разходи. Когато промишлените предприемачи продават един на друг стоки, това което единият печели като продавач ще губи като купувач. От тук следва че при продажба на стоки никой не печели. Но когато купувачи са работниците те само купуват. Когато купуват с работната заплата те реализират част от печалбата но не цялата.

Тема 24.

Жан Батист Сей – основен труд “Тракта по политическа икономия”. Той е първият който се опитва да систематизира учението на Адам Смит. Той дава една оригинална структура на политическа икономия в 3 части: 1- производство (основава се на 3 фактора: труд, земя, капитал. Той счита, че в производството не се създава материя, а полезност. Неговите разсъждения са: че всеки труд, който създава полезност, олицетворява определен вид производство. Не приема делението на Адам Смит на прозводствен и непрозводствен труд. Характеристика на категорията стойност - полезността това е основа за формеране на стойността, респективно на цената.); 2- разпределение (разглежда се като доход на фактора труд. Печалбата също се разглежда като факторен доход - услуга за ползване на капитал. Приемайки че печалбата е услуга за капитал и внася една детайлизация в интерпретацията съотношението м/у печалба и лихва. Сей приема лихвата за доход на капитала а печалбата като предприемачески доход за труда и риска на съответният икономически субект. Сей определя печалбата като възнаграждение за предприемчивостта и страданието на земевладелците); 3- потребление.

Тема 25.

Сей - Участие за реализация - в основата на възгледите му реализацията е поставено

схващането, че продуктите се разменят за продукти. Това е известния закон на Сей за реализацията . Правят се 3 извода: 1- във всички държави колкото повече са производителите и по многобройно е производството, толкова по-разнообразен и по-обширен е пазарът на продуктите - теза за невъзможност на свръхпроизводство. 2- вноса на чуждестранни продукти е благоприятен за износа на местните продукти; 3- потреблението има за свой предмет да поражда нови продукти. С нищо не съдейства за богатството на нацията от където следва че производството само създава свои пазари и реализацията не се нуждае от трети лица. Той е насочен против прекаленото набъбване на държавния апарат. Няма опасност от свръхпроизводство на стоките т.е м/у Д и S има равновесие, което се самовъзпроизвежда.

Тема 26.

Сисмонди. Отначало започва своята дейност като привърженик на Адам Смит. Но по-късно написва "Нови начала на политическата икономия или за богатството в неограничени отношения към народонаселението" в което си личи различието от това на класиците. Предмет и метод - за него изследването трябва да реши как правителството да ръководи създаването, обръщението, разпределението на богатството. Предмет на политическата икономия е материалното благосъстояние на хората, доколкото то зависи от държавата. С това той слага знак за равенство м/у политическата икономия и стопанската политика стига до извода, че политическата икономия е управление на народното стопанство. Счита че политическата икономия е нравствена наука която учи как да се строи щастието на хората. Пледира за икономическа политика която осигурява на труда достатъчно възнаграждение, стимулира духа и надеждата. Метод - неговият метод е абстрактен така както счита че политическата икономия достига целите си само когато се съобразява с чувствата и страстите на хората, а те са от субективно естество. Учение за разпределението - от всички доходи единствено работната заплата е трудов доход. При неговото формиране обаче ч/з договарянето м/у наемател и наеман работник първият има предимства, а вторият не. Ето защо искането на работника не може да влияе при договарянето и да получи това което желае. Приема, че конкуренцията м/у работника е реалността която ги принуждава да се подчиняват на всякакви условия. Печалба и рента - не ги приема като фактически доходи, а като отдръжка от труда на работника.

Тема 27.

Теория за кризите и реализацията на БП - счита че когато има съкращаване на Д не настъпва автоматично съкращаване на производството което да повлияе в/у Д и S. Не е възможно веднага работника да се преквалифицира и да започне нова работа. Именно понижаване на производството принуждава работника да се съгласи с по-ниска работна заплата. Приема за неизбежни кризите и проблема за реализацията. За основна причина за кризите приема диспропорцията м/у производство и потребление. Изходът е да се намерят външи пазари и други стокови производства. Той е против собствеността да се концентрира в малко на брой предприятия. Запазване на занаятите в градовете, предоставяне на работниците права на собственост в предприятията където работят и участие в разпределение на печалбата, установяване на минимална работна заплата.

Тема 28.

Пиер Жозеф Прудон – основен труд “Система на икономически противоречия или философия на нищетата”. В него той се стреми да разкрие кои са истинските закони на обществото и икономическото развитие. Методология - разглежда икономиката в непрекъснато движение. Но тази динамика има идеалистически характер, защото става дума за движение на идеи извършващи се в разума. Той представя икономическите категории като израз на разума, а не на обективните икономически процеси. В това той вижда икономическата еволюция. Всяка категория за него е икономическа фаза или епоха. 10 фази:- разделение на труда; машина; конкурс; монополи; държава; търговски баланс; кредит; собственост; комунизъм; население. Основния момент в неговата икономическа теория е че той вижда насправедливост в отношенията м/у труда и капитала и причината за това е капиталистическата собственост, която носи не трудови доходи и се нарушава естествения закон за размяната. Стойността - раздвоява се на потребителска и разменна стойност които взаимно се изключват. Дава определение за конституирана и синтетична стойност. Синтетичната стойност - той изразява примирения на противоположността м/у потребителна и разменна стойност. Конституирана стойност - сливането на отделни елементи на богатството в единно органично тяло. Парите - той смята, че те са стока и винаги са конституирана стойност. За разлика от тях всички останали стоки стават конституирана стойност дотолкова доколкото са обхванати от размяната.

Тема 29

Реформите Прудон: Той предлага премахване властта от парите като се създаде една разменна банка която ще приема всички стоки които се доставят, ще определя тяхната стойност, които ще се нанася в/у квитанции. Този които притежава такива квитанции ще може да закупува всякакви стоки.

Тема 30.

Основен труд на Маркс “Капитала - критика на политическата икономия”. В 3 тома + “теория на принадената стойност”. Предмет на М-ма – политическа икономия е обществена наука. Тя изучава само тази част, която изразява отношението на хората в процеса на производство на материални блага. Маркс разглежда производствените отношения като основополагащи, като ядро на системата на обществените отношения. Политическата икономия е наука, която изучава производствените отношения на хората, разкрива технологичните закони, които управляват производството, разпределението, размяната и потреблението на материалните блага през различни степени на развитие на човешкото общество. Метод на политическата икономия - при изследване на производствените отношения се прилага диалектико-материалистичния подход, използван при изучаване на обществото и икономиката и представлява исторически материализъм. Инструменти на метода са: 1- анализ и синтез - всеки предмет, който се изучава е съвкупност от признаци, свойства, черти. За да се проникне в неговата същност той трябва да се разложи на съставните му части, като се изучава всяка една от тях и разкрие ролята в общото цяло. 2- научните абстракции - при анализа на икономическите форми не може да се използва нито микроскоп, нито химически реакции. Това може да стане чрез абстракцията. Научните абстракции дават възможност по-дълбоко да се разбере действителността, да се отвлечаме от второстепенни свойства и да се види главното. Тези абстракции се наричат икономически категории. Всяка категория изразява една страна на производствените отношения (лихва, печалба, цена). Взети в единство тези категории характеризират цялата система на производствените отношения според Маркс тези категории трябва да се изучават като постоянно изменящи се. 3- съотношение на логическия и историческия подход в процеса на познанието. Историческият подход следва логиката на историята и дава описание така, както е развитието. Логическият подход отразява също действителността но не всякога е точно копие на историческото развитие. Търговския капитал е най-старата форма на капитала. Въпреки това при анализа на факторите на капитала изследването започва с разкриване и ролята на промишления капитал. При Маркс стоката има 2 страни: потребителска стойност и разменна стойност. Има и 2 вида труд, които създават стоката: конкретният труд създава потребителската стойност на стоката; а абстрактният труд създава разменната стойност. Принадената стойност на стоката е всичко онова което остава след заплащане на труда. При Маркс кръгооборота на капитала се разделя на 3 стадия: 1- предприемача е собственик на капитала; 2- процеса на производство; 3- реализацията на стоката. Непрекъснатия кръгооборот образува оборота на капитала.

Тема 31.

Теория за "празната класа" на Торстен Веблен. Той определя психическите мотиви на човешкото поведение, като смята, че в основата на човешкото поведение са инстинктите - инстинкт за : майсторство, за родово чувство, за празно любопитство, стремеж към себелюбие и самоутвърждаване. Той смята, че те са в основата на агресивната дейност на човека /негативни/. Смята също, че инстинктите се променят в зависимост от средата. Въз основа на инстинктите се формират обществените институции. Процес на социална революция. Върху инстинктите влияят и материалните неща вследствие на което се развиват знанията и способностите на хората, развиват се технологиите.

Той определя 3 стадия в икономическата еволюция:

1. Периода на дивачеството - борба за оцеляване, развит майчин инстинкт;
2. На варварството - борба на интереси - тук възниква и "Празната класа", които характерни черти са: показно безделие и показно потребление;
3. Съвременната цивилизация - машинния процес и инвестициите за получаване на печалба;

От гледна точка на производството - инженери, технически работници - създаване на материални блага.

От гледна точка на бизнеса - корпорации, едри търговци, тръстове - целта им е максимална печалбата.

Веблен определя света на бизнеса като отговорен за "злините". За да се преодолеят противоречията, според него е необходимо индустрията да се освободи от оковите на бизнеса. С развитието на технологиите контрола трябва да премине в ръцете на съвет на технократите, като това може да стане чрез стачка на техническите работници.

Тема 32.

Социално правов институционализъм на Джон Комънс - Основополагаща роля са правно - естетическите норми. Върху тях се основават икономически отношения в едно общество. Икономическите процеси се определят от постоянно сменящи се обществени институти. Противоположни интереси. Конфликта се решава с помоща на юридически процедури. Икономическата еволюция е в резултат на съответните съдебни решения. Развива се в 3 основни направления:

1. Следствие на разширяването на понятието собственост;
2. Преминане от пазара на стоки към пазара на труда. Съда създава равни условия на работника и капитала.
3. Еволюция от индивидуална икономическа сметка до сделката, колективна икономическа дейност.

Институционалната икономия - изучаване и анализ на отношенията във всяка една сделка страни.

Сделката - конфликт на интереси;

-взаимосвързаност между тях;

-регулиране на конфликта - в съда.

Според него е важна ролята на държавата като регулатор.

Тема 33

Уесли Мичел - "Изследване на ролята на парите", "Теория за икономическия цикъл".

Според Мичел парите са практически инструмент на икономическия контрол. Парите са корена на икономическата система.

"Теория на икономическия цикъл"- всяка криза и всеки цикъл на икономическо развитие са уникални, неповторими. Има 4 фази на икономически цикъл:

1. депресия;

2. оживление;

3. разцвет;

4. рецесия;

Тема 34.

Неуинституционализъм - Джон Кенет Гълбрайт. Осъществяване на социален контрол от страна на държавата. Реформи в корпорациите. Анализ, развитие и ролята на корпорациите "Новото индустриално общество".

Според Гълбрайт - описание на научно техническия прогрес - наука и технология. Под влияние на този процес се променят и корпорациите. Новата класа- техноструктурата. Това преминава на 3 етапа:

1. На предприемаческата корпорация - собственика е и предприемач - "Форд";
2. Собственика се изтласква от управител;
3. Господството на техноструктурата - тук се променят основните мотиви за дейността на корпорацията.

"Новите мотиви" - стремеж към икономически растеж "потребителска психоза"
"манипулативна реклама" мотива на престижа, чрез технически прогрес- милитаризация /военния отрасъл/, повишаване заплатите, цените се повишават, повишава се инфлацията.

Програма за изграждане на ново индустриално общество:

1. Държавата трябва да осъществява планиране на обществените потребности;

2.Програма за социализация.